

Politieke geschiedenis van het Belgische politiebestedel

Authors	Fijnaut,C.J.C.F.
Published in	Mededelingenblad Belgische Vereniging voor Nieuwste Geschiedenis = Bulletin d' information de L' Association Belge d' Histoire Contemporaine
Publication Date	1982
Link	https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/689df5b4-3757-417c-b977-507aaf7c79db
Citation	Fijnaut , C J C F 1982 , ' Politieke geschiedenis van het Belgische politiebestedel ' , Mededelingenblad Belgische Vereniging voor Nieuwste Geschiedenis = Bulletin d' information de L' Association Belge d' Histoire Contemporaine , vol. 4 , no. 2 , pp. 5-7 .
Download Date	2025-02-06 17:01:32
Rights	<p>General rights</p> <p>Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research. - You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain - You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal" <p>Take down policy</p> <p>If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.</p>

WERKGROEP II :

POLITIEKE GESCHIEDENIS VAN HET BELGISCHE POLITIEBESTEL

In zijn inleiding roerde C. FIJNAUT 3 punten aan :

- de evolutie van de historische studie van het politieapparaat;
- het project "De politieke geschiedenis van het Belgische politiebestedel";
- het model aan de hand waarvan deze geschiedenis zal worden geanalyseerd.

Met betrekking tot het eerste punt schetste de inleider eerst hoe de historische studie van het politieapparaat in het algemeen is geëvolueerd.

In deze schets werd de aandacht gevestigd op het feit dat de geschiedenis van het politieapparaat tot voor kort hoofdzakelijk het werkterrein van amateur-historici, afkomstig uit dit apparaat, is geweest, en dat pas in de loop van de jaren '60 in deze situatie verandering is gekomen. Om te beginnen worden er in toenemende mate "traditionele" politieke geschiedenissen van de politie geschreven (b.v. over het Franse politieapparaat onder J. Fouché, over de Okranha, over de Cheka en over het SS-politieapparaat). Ten tweede heeft de opbloei van de sociale geschiedenis, en met name van studies over volksprotest, ordeverstoringen en ordehandhaving enerzijds en over misdaad, misdadbestrijding en gerechtelijke organisatie anderzijds, hele belangrijke gegevens en stellingen over de organisatie, werking en ontwikkeling van het politieapparaat opgeleverd. Sociaal-historisch onderzoek dat hoofdzakelijk of uitsluitend over het politieapparaat handelt, is nog erg schaars. Op de derde plaats is ook bij criminologen en bij politieke sociologen een duidelijke belangstelling voor de geschiedenis van het politieapparaat gegroeid.

Over de situatie van de historische studie van het politieapparaat in België kon de inleider kort zijn. Hier is de geschiedenis van dit apparaat nog steeds vrijwel geheel het werkterrein van "politiële historici", zij het dat het zelfs tot 1980-81 heeft geduurd voordat de eerste omvangrijke, typische "politiële geschiedenis" van een politiedienst i.c. de rijkswacht, werd uitgegeven. De politieke historici hebben het politieapparaat doorgaans links laten liggen, al moet er een duidelijke uitzondering worden gemaakt voor publikaties over W.O. II, m.n. dan voor de bekende geschriften van A. De Jonghe, ook al komt hierin het *Belgische* politieapparaat slechts zijdelings aan bod. Ook in de sfeer van de sociale geschiedenis geniet het politieapparaat (nog ?) niet veel belangstelling. Niettemin bevatten de doctoraten en artikelen van o.a. A. Deroisy en F. Van Hemelrijck nogal wat interessante gegevens over het politiewezen tijdens het Ancien Regime. Daarenboven getuigen een aantal licentiaatsverhandelingen die zijn ingediend aan de K.U. Leuven en aan de U.L.B. van toenemende interesse voor politie, ordehandhaving, criminaliteit, criminaliteitsbestrijding etc.

Bij de behandeling van het tweede punt van de inleiding werd met name een

beeld gegeven van de redenen die aanleiding hebben gegeven tot het verrichten van een onderzoek naar de politieke geschiedenis van het Belgische politiestelsel. Verder werd het verloop en de situatie van dit onderzoek besproken.

Tenslotte ging de inleider nader in op het model dat hij in het eerste gedeelte van het onderzoek heeft ontwikkeld. Dit model houdt in grote lijnen in dat de politieke geschiedenis van het moderne politiestelsel kan worden gekenschetst als de nationalisering van een repressief apparaat. Met nationalisering wordt op de eerste plaats bedoeld dat het politiestelsel steeds meer onder controle van de nationale overheden is gebracht, dat het steeds intensiever over het gehele territorium van de staat werd uitgebreid, en dat de politiemacht waarover de burgerij zelf beschikte meer en meer werd genaast door de staat. Verder wordt met de term nationalisering bedoeld op de verklaring die voor vorenstaande ontwikkeling wordt gegeven, nl. dat deze ontwikkeling hoofdzakelijk is voortgestuwd door nationale en internationale machtsconflicten en/of door de dreiging daarvan. De term "repressief apparaat" slaat op de bevinding dat het moderne politiestelsel vooral werd ge(re)organiseerd in het kader van de handhaving en het herstel van de openbare orde, en zodoende steeds meer werd gespecialiseerd in de bestrijding van politieke oppositie.

Toegepast op de politieke geschiedenis van het Belgische politiestelsel kunnen aan dit model 4 functies worden toegeschreven : een heuristische functie, een differentiërende functie, een informatieve functie en een kritische functie.

In de discussie die op deze inleiding volgde, kwamen de deelnemers eerst tot de vaststelling dat hun gering aantal nog maar eensliet zien hoe weinig belangstelling er bij historici nog bestaat voor het politiestelsel en voor aanverwante instellingen. Zij drukten over deze geringe interesse hun verwondering uit omdat b.v. het politiestelsel toch een steeds belangrijker rol is gaan spelen in het dagelijkse leven van steeds meer burgers en in de politieke ontwikkeling van staten, en omdat b.v. justitiële en notariële archieven rijke bronnen vormen voor de studie van het sociale en economische leven in vroeger tijden. Verder namen zij zich voor om in de toekomst activiteiten te ontplooiën die de belangstelling van de historici voor de (straf-)rechtsbedeling, de ordehandhaving en de hulpverlening zouden kunnen aanwakkeren.

Verder ontspoon er zich een debat over de vraag in hoeverre de hiervoor beschreven ontwikkeling van het politiestelsel past in een veel breder proces van nationalisering van staat en samenleving, en in hoeverre ook deze ontwikkeling een uiting is van "domesticatie" van de burgers door staat en overheden. Vaste conclusies werden aan dit debat niet verbonden. Wel werd er gepleit voor vergelijkend onderzoek naar een reeks van staatsinstellingen. Zulk onderzoek zou beter toelaten de opgeworpen vragen te beantwoorden dan op dit ogenblik mogelijk is.

Daarna gaf een van de deelnemers een exposé over zijn onderzoek naar de geschiedenis van de politie te Brussel. Hieruit bleek dat ook hier de ordehandhaving een doorslaggevende rol heeft gespeeld in de reorganisatie van deze politie in de tweede helft van de 19de eeuw.

Tenslotte werd er nog uitvoerig ingegaan op de problematiek van de ordehandhaving in deze tijd, en m.n. op de rol die het leger tegenwoordig nog hierbij vervult. In de gedachtenwisseling kreeg in 't bijzonder de idee gestalte dat de terugtrekking van het leger uit de handhaving van de openbare orde op het einde van de 19de eeuw wel eens minder vergaand geweest zou kunnen zijn dan gewoonlijk wordt aangenomen, en dat met name sedert W.O. II de voorbereiding van het leger op een dergelijke rol eerder is toegenomen dan verminderd.

(C. FIJNAUT)